

УДК 37.014.53: [37.011.3-051:62/64]

ТРЕНІНГ ЯК ФОРМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ОСВІТИ

Володимир Стешенко

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і
методики технологічної та професійної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Донецька область, Україна
steshenko.volodymyr@gmail.com

Альона Нестеренко

аспірант кафедри педагогіки і методики
технологічної та професійної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Донецька область, Україна
nesterenko.as@ukr.net

Анотація. У статті представлено тренінг як одну з ефективних форм підготовки майбутнього вчителя до реалізації принципів демократичної освіти. Розкрито сутність поняття «тренінг» у розумінні провідних науковців в галузі освіти. Визначено особливості проведення тренінгу з майбутніми вчителями трудового навчання, які полягають у здійсненні освітнього процесу на основі предметно-перетворювальної діяльності.

Відповідно до вимог і рекомендацій проведення тренінгів із демократичної освіти, а також особливостей технологічної освіти представлено зміст тренінгу «Принципи демократичної освіти» для майбутніх учителів трудового навчання трьома блоками: підготовчий, основний, заключний.

Визначено мету, завдання, тривалість проведення та очікувані результати тренінгу для підготовки майбутніх учителів трудового навчання до реалізації принципів демократичної освіти в освітньому процесі, запропоновано комплекс вправ-«активностей».

Ключові слова: демократична освіта; майбутній учитель трудового навчання; принципи демократичної освіти; тренінг; трудове навчання і технології.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Важливість запровадження демократичної освіти в Україні зумовлена суспільними процесами, які визначають забезпечення демократичного суспільно-політичного устрою, та зміною освітньої парадигми на особистісно орієнтовану. На це вказується в Хартії Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти в галузі прав людини (2010 р.), Законі України «Про освіту» (2017 р.), Законі України «Про загальну середню освіту» (1999 р.), Концепції Нової української школи (2016 р.), Концепції педагогічної освіти (2018 р.), Національній стратегії

розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 р. тощо. Особливу увагу привертає реалізація принципів демократизації в освітньому процесі.

Необхідність підготовки вчителів до реалізації демократичної освіти в Новій українській школі на засадах поваги, співробітництва та різноманітності форм навчання не викликає сумнівів. Існують різні форми такої підготовки: лекції, семінари, екскурсії, факультативні заняття, іспити, тренінги, кейс-методи, дебати тощо. Однією з рекомендованих форм підготовки майбутніх учителів до реалізації демократичної освіти є тренінг. Відповідно до проєкту «Розвиток демократії в педагогічній освіті в Україні, Норвегії та Палестині» (СРЕА-ЛТ-2017/10037) за допомогою тренінгу здійснюється підготовка педагогів різних освітніх галузей (математики, дошкільної та початкової освіти, філології тощо). Оскільки трудове навчання має свої особливості, які полягають у здійсненні освітнього процесу на основі предметно-перетворювальної, проєктної та технологічної діяльності, то для вчителів трудового навчання щодо реалізації демократичної освіти слід скласти свій тренінг.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Тренінг як форму навчання в освітньому процесі розкрито в працях А. Алексюка, І. Бега, О. Безпалько, О. Главника, О. Бевза, Н. Лук'янчук, В. Пузікова, О. Пометун, Т. Поясика, С. Семерчак, С. Сисоєвої, В. Федорчука та ін. Особливості використання тренінгу з реалізації демократичної освіти в дошкільній, початковій освіті, у процесі підготовки учителів математики, етики, естетики тощо розкрито в доробках Н. Воронової, С. Довбенко, Т. Євтухової, О. Кошелева, І. Пучкова, М. Матішак, Н. Цюняк, А. Шапошнікової та ін.

У трудовому навчанні тренінг як інтерактивна технологія розглядалася в працях І. Андрощука, О. Лівчука, Т. Кравченка, О. Коберника, С. Ткачука, А. Цини та ін. Але для підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до реалізації демократичної освіти напрацьовань дуже мало. Це роботи М. Бутиріної (про реалізацію моделі 5Е в процесі демократичного навчання природничих дисциплін), Н. Вовк (про формування екологічної компетентності методами демократичної освіти в процесі підготовки майбутніх учителів трудового навчання) та ін. Усе це обумовило визначення мети нашого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Розробити тренінг для підготовки майбутніх учителів трудового навчання до реалізації принципів демократичної освіти в процесі технологічної професійної підготовки.

Результати дослідження. Тренінг (від англ. «to train» – вчити, тренувати) – це форма спеціально організованого спілкування, психологічний та педагогічний вплив якого ґрунтується на активних методах групової роботи

(Ли Девид, 2002). Тренінг є ігровою формою навчання та передбачає формування практичних навичок упродовж короткого терміну; максимальне наближення навчального заняття до реальних ситуацій; активізацію мисленнєвої діяльності; розвиток здатності працювати в команді тощо (Сисоєва, 2011).

У психолого-педагогічній літературі зазначається, що тренінг як форма навчальної діяльності має свою структуру, зміст, вимоги до організації та проведення. Згідно із загальноприйнятою структурою навчальний тренінг складається з трьох блоків (Г. Бевз, О. Главник, О. Пометун, С. Сисоєва, В. Федорчук та ін. (Енциклопедія освіти, 2008; Ли Девид, 2002; Пометун, 2003; Колесник, Заворотнюк, 2019; Сисоєва, 2011; Левчук, 2008): підготовчого (знайомство учасників, вибір правил роботи в групі, визначення очікувань); основного (робота над розв'язанням поставлених завдань); заключного (підбиття підсумків, порівняння отриманих результатів з очікуваними, рефлексія).

Розкриваючи тренінг як форму підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до реалізації принципів демократичної освіти, ми будемо керуватись рекомендаціями, запропонованими Л. Колесник та О. Заворотнюк. Згідно з рекомендаціями обов'язковими складовими тренінгу з підготовки педагогів до реалізації демократичної освіти є (Колесник, Заворотнюк, 2019):

- 1) чітко визначена мета;
- 2) конкретні завдання;
- 3) тривалість проведення (як тренінгу загалом, так і кожної вправи);
- 4) очікувані результати (як до тренінгу загалом, так і до кожної вправи);
- 5) «активності» (вправи, ігри): вправи на згуртування групи, міжособистісне спілкування, засвоєння знань; вправи для індивідуальної, групової, парної роботи;
- 6) вправи «руханки», які не лише активізують психофізіологічні процеси організму та підвищують увагу учасників, а й сприяють створенню невимушеної, довірливої атмосфери тренінгу;
- 7) рефлексія (проводиться наприкінці заняття – рефлексивний блок та після кожної вправи).

З огляду на те, що пункти п'ять, шість та сім належать до методики організації тренінгу, розглянемо вимоги щодо їхнього проведення більш детально.

При плануванні «активностей» рекомендується враховувати такі вимоги (Колесник, Заворотнюк, 2019): кожне завдання/вправа/гра повинна мати мету виконання, очікуваний результат, хід проведення, рефлексію; завдання мають бути вимірювальними, досяжними й відповідати меті тренінгу; кожна з

«активностей» закінчується рефлексією учасників і зворотнім зв'язком від тренера.

Підготовка та виконання тренінгових вправ здійснюється в п'ять основних етапів (Сисоєва, 2011): 1) визначення мети вправи; 2) постановка проблеми; 3) прийняття рішення щодо правильного та послідовного виконання вправи; 4) підготовка інструкцій для студента і тренера; 5) апробація вправи.

При плануванні «руханок» учені рекомендують ураховувати такі правила (Колесник, Заворотнюк, 2019): вправу виконують усі учасники; кожний наступний блок (частину) тренінгу (заняття) корисно починати й завершувати руховими вправами; не варто одразу після рухової вправи пропонувати міні лекцію: учасникам потрібен деякий час, щоб заспокоїтися, налаштуватися на інтелектуальну працю; після «руханки» доцільно влаштовувати групову дискусію або іншу вправу, яка не вимагає фізичної активності.

Планування рефлексії має враховувати такі правила (Колесник, Заворотнюк, 2019): здійснюватися в різних формах: індивідуальна робота, робота в парах, групах, дискусії; письмовій та усній формі; завжди містити декілька елементів (фіксація того, що відбулось, визначення міркувань і почуттів щодо отриманого досвіду, плани на майбутній розвиток).

Освітня галузь «Технології» суттєво відрізняється організацією освітньої діяльності учнів від інших та має свої характерні особливості. Її зміст забезпечує ознайомлення учнів із технічним середовищем, яке оточує сучасну людину, із виробничою діяльністю; навчає молодих громадян орієнтуватись на ринку праці; забезпечує формування в них графічної та інформаційної культури, навчає доцільній предметно-перетворювальній, конструкторській та художньо-конструкторській діяльності; розвиває творчий потенціал особистості, а також забезпечує здатність дітей до розуміння сучасних технологій й використання їх у майбутній трудовій діяльності (Стешенко, 2017). Усе це вимагає розробки специфічної методики підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до реалізації демократичної освіти.

Керуючись зазначеними вимогами та рекомендаціями, розкриємо зміст розробки тренінгу з підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до реалізації принципів демократичної освіти. Тренінг «Принципи демократичної освіти» розрахований на студентів 4 – 5 курсів із розрахунком часу 3 години.

Мета тренінгу: підготувати майбутніх учителів трудового навчання до реалізації принципів демократичної освіти в трудовому навчанні.

Завдання тренінгу:

– ознайомити майбутніх учителів трудового навчання з принципами демократичної освіти та розкрити актуальність застосування принципів демократичної освіти на заняттях трудового навчання;

– сформулювати уявлення про реалізацію принципів демократичної освіти в трудовому навчанні;

– розвинути навички співробітництва, відповідальності, поваги та справедливості.

Очікувані результати:

– свідоме розуміння студентами сутності понять «принципи демократичної освіти», принципів навчальної діяльності демократичної освіти, а саме: «співробітництва», «регіоналізації», «різноманітності», «самоорганізації» та «рівних можливостей» (Сисоєва, 2011);

– набуття досвіду застосування принципів демократичної освіти в освітній галузі «Технології».

До основних блоків тренінгу зараховуємо:

– підготовчий (30 хв): повідомлення теми тренінгового заняття, проведення вправи на знайомство (вправа «Знайомство»), визначення правил роботи в групі (вправа «Правила роботи в групі») та з'ясування очікувань від заняття (вправа «Дерево очікувань»);

– основний (120 хв): проведення вправ «активностей» на апробацію принципів демократичної освіти за класифікацією С. Гончаренка: «регіоналізації» (вправа «Пазл»), «різних можливостей» (вправа «Табу»), «різноманітності» (вправа «Інтелект карта»), «самоорганізації» (вправа «Презентація»), «співробітництва» (вправа «Мета-план»), а також «вправ-руханок»: «Молекули» та «Австралійський дощ»;

– заключний (30 хв): узагальнення розглянутих принципів, проведення анкети на з'ясування рівня прояву одного з принципів демократичної освіти під час заняття (принципу співробітництва) (анкета «Уміння співпрацювати») та порівняння отриманих результатів з очікуваними (вправа «Дерево підсумків»), визначення перспектив на подальші кроки в засвоєнні знань із реалізації демократичної освіти (вправа «Побажання»).

У підготовчому блоці тренінгового заняття необхідно:

1) розвивати навички міжособистісної взаємодії, сприяти забезпеченню позитивної психологічної атмосфери в групі (вправа «Знайомство»); визначити правила роботи в групі (вправа «Правила»); визначити очікування учасників тренінгу від тренінгового заняття (вправа «Дерево очікувань»);

2) мотивувати студентів до вивчення актуальної проблеми сучасної освіти: реалізації принципів демократичної освіти на практиці. Для цього майбутнім педагогам надається інформація про основи демократичної освіти відповідно до Хартії Ради Європи (2010 р.), Закону України «Про освіту» (2017 р.), Закону України «Про загальну середню освіту» (1999 р.), Концепції Нової української школи (2016 р.) та поглядів провідних учених (О. Вишневського, Л. Ващенко та ін.). За результатами поданої інформації з метою активізації навчальної діяльності учасникам доцільно взяти такий епіграф для обговорення на занятті (Енциклопедія освіти, 2008): «Демократизація суспільства за глибинною своєю суттю розпочинається з демократизації шкільного життя» (С. Гончаренко). Епіграф налаштовує студентів на роздуми про необхідність демократизації освіти в умовах Нової української школи.

В основному блоці тренінгу слід з'ясувати обізнаність майбутніх педагогів у розумінні сутності принципів демократичної освіти за допомогою вправи «Мозковий штурм». Учасникам пропонується записати своє бачення поняття «принципу демократичної освіти» та визначити 5 – 7 принципів демократичної освіти.

Далі за результатами мозкового штурму доречно провести вправу «Павутина», яка сприяє розумінню сутності понять: «принципи демократичної освіти», «співробітництва», «різноманітності», «регіоналізації», «самоорганізації» та «рівних можливостей» у трудовому навчанні.

Для цього модератор спочатку має надати інформацію про принципи демократичної освіти за класифікацією С. Гончаренка (Енциклопедія освіти, 2008) та за проектом інноваційної моделі навчально-виховного комплексу «Школа майбутнього» (В. Мадзігон, Л. Даниленко, Н. Лавриченко та ін.) і «Демократична школа» (Ана Перона-Фельдстан, Л. Ващенко, Р. Джоксон, А. Донець, Петер Крапф та ін.). Потім із метою закріплення інформації про принципи демократичної освіти майбутнім педагогам доцільно запропонувати створити плакат «Фундамент демократичної освіти – принципи демократичної освіти», продовживши речення: «Спираючись на класифікацію принципів демократичної освіти (С. Гончаренко) можна стверджувати, що принципи демократичної освіти полягають у ... ». У кінці вправи за допомогою методу обговорення модератор має організувати учасників з'ясувати, чому плакат «Фундамент демократичної освіти – принципи демократичної освіти» має таку назву?

Наступний крок – розкриття принципу співробітництва за допомогою вправи «Мета-план» (метод обміну думками, який поєднує елементи дискусії і

демократичного прийняття рішення). Мета вправи – сприяти набуттю досвіду встановлення атмосфери взаєморозуміння, довіри та взаємної вимогливості педагога й учнів на уроках. Для цього модератор має об'єднати учасників тренінгу у дві групи та запропонувати вирішення таких педагогічних ситуацій (Тхоржевський, 2000):

1. Завдання для першої групи: «Під час вивчення видів машинних швів учителька надала учням практичне завдання: обробити зріз неправильної форми, зроблений нею на зразках тканини. Спочатку учні не помітили складності цього завдання. Та коли почали його виконувати, виявились утруднення (через нерівність зрізу його не можна було обробити підрубним швом). Не задовольнили й смужки тканини, вирізані на повздовжній, косій і поперечній нитці, які застосовуються під час обробки зрізів обкантовувальним швом. Учні через утруднення не змогли виконати завдання. Які дії вчителя мають спрямувати учнів на вирішення проблеми?».

2. Завдання для другої групи: «Учням 6 класу було запропоновано виготовити пластини з тонкого листового металу (товщиною 1 – 1,5 мм) з отвором діаметром 10 мм. Одна частина учнів виготовляла пластини, а друга свердлила отвори. Коли в кількох пластинах отвори були зроблені, учитель звернув увагу учнів на те, що вони не круглі. Виникла проблема: як уникнути недоліку свердління отворів у пластинах? Як учителю зберегти інтерес учнів до виконання завдання та знайти вихід із цієї ситуації?».

Для підведення підсумків щодо виконання вправи доцільно поставити на обговорення запропоновану Мері Паркер Фаллет (1918 р.) тезу: «Демократія – це не мета, це не шлях; це не досягнення, а процес» (Бекман, Траффорд, 2009).

Для розкриття принципу різноманітності навчальної діяльності (різноманітність змісту, форм і методів навчання, диференціація та індивідуалізація освітнього процесу) пропонується використовувати вправу «Інтелект-карта» (спосіб зображення процесу системного мислення за допомогою схем; техніка альтернативної фіксації думок). Мета вправи полягає в набутті досвіду визначення доцільних методів, засобів і прийомів навчання на різних етапах проєктної діяльності. Для цього групу доцільно поділити на 4 підгрупи (за етапами проєктної діяльності). Кожній підгрупі слід ставити такі завдання: «Підібрати ефективні методи, прийоми та засоби організації пізнавальної діяльності учнів відповідно до зазначеного етапу проєктної діяльності». Перша підгрупа має підібрати методи, засоби і прийоми організації навчання учнів на демократичних засадах для організаційно-підготовчого етапу проєктної діяльності, друга – до конструкторського, третя – до технологічного та

четверта – до заключного. За результатами вправи кожна підгрупа має представити заповнену «Інтелект-карту» з визначеними методами, засобами та прийомами навчання. На основі заповнених інтелект-карт учасники тренінгу мають визначити методи навчання, які є демократичними.

Опанування принципом регіоналізації змісту навчальної діяльності пропонується здійснювати за допомогою вправи «Пазл». Мета вправи полягає в набутті досвіду організації пошукової діяльності з визначення регіональних відмінностей, наприклад, у вишивці. Для цього модератору необхідно поділити групу на три підгрупи. Кожній підгрупі надається завдання визначити особливості оздоблення виробів із вишивки в певному регіоні України: першій підгрупі до Східного регіону України, другій – Центрального регіону та третій – до Західного. По завершенні кожна підгрупа має представити визначені особливості вишивки в зазначеному регіоні та методом спільного обговорення здійснити аналіз схожості-відмінності технік оздоблення виробів вишивкою в різних регіонах України.

Принцип самоорганізації навчальної діяльності доцільно розкривати за допомогою вправи «Презентація». Мета вправи полягає в набутті досвіду побудови освітньої діяльності учнів на основі організації їхньої самостійної роботи. Для цього тренінгову групу необхідно поділити на дві підгрупи. Кожній групі надається окрема розробка заняття з трудового навчання, в основі якої покладено проєктну діяльність, та пропонується здійснити захист проєкту. Наступний крок – оцінка захисту проєкту за демократичними показниками: активної участі, рівності й справедливості, відкритості й поваги до інших думок, відповідальності, співпраці та креативності. У процесі захисту такої роботи студенти вчаться аналізувати, оцінювати й презентувати роботу на демократичних засадах.

Для розкриття принципу рівних можливостей пропонується використовувати вправу «Табу». Мета вправи – набуття досвіду у визначенні вимог до виконання проєктної діяльності учнями з різними рівнями здібностей. Для цього тренінгову групу необхідно поділити на три підгрупи. Кожній підгрупі надається завдання: «Визначити вимоги щодо виконання проєкту «Підставка для гаджета» учнями з різними рівнями технічних здібностей». Першій підгрупі необхідно визначити вимоги до виконання проєкту учнями з високим рівнем технічних здібностей, другій – середнього рівня, третій – низького рівня розвитку технічних здібностей.

Згідно з рекомендаціями щодо проведення тренінгу з підготовки педагогів до реалізації демократичної освіти обов'язковим компонентом є вправи

«руханки». Вправи «руханки» – це динамічні й веселі вправи для зняття м'язового та внутрішнього напруження і створення невимушеної й довірливої атмосфери в групі (Колесник, Заворотнюк, 2019). Вони займають небагато часу, зазвичай не більше 10 хвилин. Їх рекомендовано проводити після кожного блоку тренінгу, а також після вправ, які передбачають засвоєння теоретичного матеріалу.

У тренінгу з підготовки до реалізації принципів демократичної освіти пропонується проведення таких вправ «руханок»: «Австралійський дощ» і «Молекули» (Пометун, 2003; Левчук, 2010).

Вправа «Австралійський дощ» спрямована на концентрацію уваги, зосередженості, забезпечення психологічного розвантаження учасників тренінгової групи та проводиться в такий спосіб: майбутні педагоги об'єднуються в коло; модератор надає інструкцію щодо проведення вправи (уважно слідкувати за рухами ведучого та передавати побачені рухи по колу ланцюжком); після проведеної вправи учасники займають свої місця в аудиторії.

Вправа «Молекули» сприяє зняттю напруження, створенню позитивної психологічної атмосфери в групі та активізації мисленнєвої діяльності. Виконання вправи рекомендовано здійснювати під аудіосупровід, члени групи («атоми») рухаються по кімнаті під музику. За сигналом ведучого «атоми» об'єднуються в «молекули» по 2 учасники, потім по 3, 4, 5 – наприкінці вправи об'єднується вся група.

У заключному блоці необхідно підвести підсумок заняття, здійснити рефлексію (зворотній зв'язок) та окреслити перспективи на майбутнє. Для проведення рефлексії доцільно здійснити опитування студентів за анкетною «Уміння співпрацювати» (Л. Колесник та О. Заворотнюк) (визначення рівня прояву співробітництва впродовж заняття). Для підбиття підсумків заняття доцільно провести вправу «Дерево підсумків» (зіставлення очікуваних результатів із наявними). Для окреслення перспектив на майбутнє доцільно провести вправу «Побажання» (визначення способів реалізації отриманих знань на заняттях трудового навчання в Новій українській школі та з'ясування подальших тем для розгляду з підготовки до реалізації демократичної освіти).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У результаті такого тренінгового заняття майбутні вчителі трудового навчання набувають практичного досвіду реалізації принципів демократичної освіти на уроках трудового навчання, а саме: встановлювати атмосферу взаєморозуміння, довіри та взаємної вимогливості педагога й учнів на уроках трудового навчання (принцип співробітництва); визначати доцільні методи,

засоби і прийоми навчання на різних етапах проєктної діяльності (принцип різноманітності); здійснювати організацію пошукової діяльності учнів із визначенням регіональних відмінностей у вишивці (принцип регіоналізації); будувати освітній процес на заняттях трудового навчання на основі самостійної діяльності учнів (принцип самоорганізації); визначати вимоги до виконання проєктної діяльності учнів з різними рівнями здібностей (принцип рівних можливостей).

Подальші пошуки за цією проблемою планується проводити в таких напрямках: розробка та проведення серії тренінгових занять (історія становлення демократичної освіти, роль демократичної освіти в НУШ, методи демократичної освіти, роль учителя трудового навчання в демократичній освіті тощо) з підготовки майбутніх учителів трудового навчання до реалізації методів демократичної освіти; підготовка модульного курсу лекційних занять із підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до реалізації демократичної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бекман, Е., Траффорд, Б. (2009). *Демократичне врядування в школах*. Н. Г. Протасова (ред.). Київ, Україна: НАДУ.
2. Данілович, Н. В., Левчук, С. С., Несторук, Н. О., Хронюк, І. Є. і Ярова, Т. В. (2010). *Технологія організації та проведення тренінгу*. С. С. Левчук (ред.). Сквира, Україна: Джерело.
3. Кремень, В. Г. (2008). *Енциклопедія освіти*. Київ, Україна: «Юрінком Інтер».
4. Колесник, Л. і Заворотнюк, О. (2019). *Робочий зошит учасника тренінгу «Демократія в освіті»*. Київ, Україна: КЖД «Софія».
5. Ли Девид. (2002). *Практика групового тренінгу*. Санкт-Петербург, Російська Федерація: Питер.
6. Панченков, А. і Ремех, Т. (2003). *Навчання в дії: методичні рекомендації для тренерів. Як підготувати та провести семінар для вчителів з інтерактивних технологій навчання*. О. Пометун (ред.). Київ, Україна: А.П.Н.
7. Сисоєва, С. О. (2011). *Інтерактивні технології навчання дорослих*. Київ, Україна: ВД «ЕКМО».
8. Стешенко, В. В. (2017). Модернізація змісту трудового навчання на компетентнісній основі. *Трудове навчання*, 6, 4–8.
9. Тхоржевський Д. О. (2000). *Методика трудового та професійного навчання. Частина II: Загальні засади методики трудового навчання*. Київ, Україна: НПУ ім. М. Л. Драгоманова.

TRAINING AS A FORM OF PREPARATION OF A FUTURE HANDICRAFT TEACHER FOR IMPLEMENTING THE DEMOCRATIC EDUCATION PRINCIPLES

Volodymyr Steshenko

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Methodology of Technological and Vocational Education

SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
steshenko.volodymyr@gmail.com

Alona Nesterenko
PhD Student of the Department of
Pedagogy and Methodology of Technological and Vocational Education
SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
nesterenko.as@ukr.net

Abstract. Improving the preparation of future teachers of vocational training for implementing the principles of democratic education in the process of technological education of secondary school students is an urgent problem of professional pedagogical education. In the literature, a lot of developments of trainings for preparing future teachers of different specialties are presented. As technological education has its own peculiarities, there is a need to develop methods of trainings for future teachers.

In handicraft training, preparation is considered to be an interactive technology in the works of I. Androshchuk, O. Livchuk, T. Kravchenko, O. Kobernyk, S. Tkachuk, A. Tsina, and others. But there is very little to prepare the future teacher of labor training for the implementing a democratic education. These are the works of M. Butyrina (the implementation of Model 5E in the process of democratic teaching in natural sciences), N. Vovk (the formation of environmental competence by methods of democratic education in the process of training future teachers of handicraft education), etc. All these researches determine the purpose of our study.

Development of training future handicraft teachers focuses on the implementing of the principles of democratic education in the process of technological education.

The purpose, tasks, duration and expected results of training for future teachers of handicraft training are determined. For training, a set of exercises is proposed: to determine students' awareness in the principles of democratic education – “Brainstorming”; to expose the essence of every principle of democratic education – the web of the web; to master the principle of cooperation – “Meta-plan”; to determine the level of cooperation (principle of cooperation) and readiness for realization in pedagogical activity – questionnaire “Ability to cooperate”; to master the principle of diversity – exercise “Mind Map”; to master the principle of regionalization – “Puzzle”; to gain experience in implementing the principle of self-organization – “Presentation”; to gain experience in implementing the principle of equal opportunities – the Taboo exercise; to summarize the knowledge gained from the principles of democratic education and to outline the prospects for the future – exercises “Tree of Results” and “Wishes”.

The training provides effective preparation for future teachers of vocational training to implement the principles of democratic education.

Keywords: democratic education; future teacher of labor training; principles of democratic education; training; labor training and technology.

REFERENCES

1. Beckman, E. & Trafford, B. (2009). *Democratic governance in schools*. N. H. Protasova (Ed.). Kyiv, Ukraine: NADU.
2. Danylovyh, N. V., Levchuk, S. S., Nestoruk, N. O., Khroniuk, I. E. & Yarova, T. V. (2010). *Technology of organization and conducting of training*. S. S. Levchuk (Ed.). Skvyra, Ukraine: Dzherelo.

3. Kolesnik, L. & Zavorotnyuk, O. (2019). *Workbook of participant of the training "Democracy in Education"*. Kyiv, Ukraine: KZhD «Sofia».
4. Kremen, V. H. (2008). *Encyclopedia of Education*. Kyiv, Ukraine: "Yurinkom Inter".
5. Lee David. (2002). *Group training practice*. St. Petersburg, Russian Federation: Piter.
6. Panchenkov, A. & Remekh, T. (2003). *Training in action: guidelines for coaches. How to Prepare and Conduct a Teacher Training Seminar for Interactive Learning Technologies*. O. Pometun (Ed.). Kyiv, Ukraine: APN.
7. Steshenko, V. V. (2017). Modernization of the content of vocational training on a competent basis. *Trudove navchannia*, 6, 4–8.
8. Sysoieva, S. O. (2011). *Interactive adult learning technologies*. Kyiv, Ukraine: EKMO.
9. Tkhorzhevskiy, D. O. (2000). Methods of labor and vocational training. Part II: *General principles of the methodology of work training*. Kyiv, Ukraine: NPU im. M. L. Drahomanova.

Матеріали надійшли до редакції 24.11.2019 р.